Ulkoasiainministeriö NEUVOSTORAPORTTI UM2016-00154

POL-30 Rautio Sari Annika(UM) 10.02.2016

Asia
EU:n epävirallinen Gymnich-ulkoministerikokous 5.-6.2.2016; yhteenvetoraportti

Kokous
05.02.2016 - 06.02.2016

EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittisen globaalistrategian osalta jäsenmaat peräänkuuluttivat keskittymistä erityisesti EU:n omaan turvallisuuteen ja EU:n naapurustoon. Moni piti yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan vahvistamista, ml. sekä siviili- että sotilaallisten suorituskykyjen kehittämistä, strategian ydinkysymyksenä. EU:n arvoja strategian ja yleensäkin EU:n turvallisuuden perustana korostettiin.

Käytiin keskustelu EU:n ja Iranin välisistä suhteista ydinsopimuksen toimeenpanon lähdettyä käyntiin. EU:n ja Iranin välisessä suhdekehityksessä yleensä ja talous- ja kaupallisessa yhteistyössä erityisesti nähtiin paljon potentiaalia, mutta samalla myös peräänkuulutettiin varovaisuutta ja asteittaisuutta. Todettiin, ettei Iran ole monoliitti, eikä yhteiskunnallinen muutos ole itsestäänselvyys, vaikka ydinsopu avaakin maata maailmalle. Iranilta edellytettiin rakentavampaa suhtautumista alueellisiin kysymyksiin, ml. Syyrian konfliktiin. Moni peräänkuulutti tasapainoa EU:n suhteissa Iraniin ja Saudi-Arabiaan.

Keskustelu muuttoliikkeestä käytiin yhdessä EU-hakijamaiden ulkoministereiden kanssa. Huoli tulevista kuukausista oli yhteinen ja yhteisiä eurooppalaisia toimia pidettiin ainoana tehokkaana ratkaisuna. EU:n ulkorajojen vahvistamista peräänkuulutettiin. Useat varoittivat EU-maiden kansallisten rajojen sulkemiselta, koska näkivät tämän aiheuttavan dominoefektin virrassa alaspäin. Useat totesivat tarpeen tukea niin EU:n suurimpia etulinjan maita kuin myös kauttakulkumaita Länsi-Balkanilla. Syyrian konfliktin ratkaisun ensisijaisuutta toistettiin. Useissa puheenvuoroissa korostettiin eron tekemistä todellisessa hädässä olevien suojelutarpeen ja parempaa elintasoa etsivien / laittomien siirtolaisten välillä. Muutamat jäsen- ja ehdokasmaat peräänkuuluttivat nykyisten ehdokasmaiden jäsenyysneuvotteluprosessien nopeuttamista osana ongelman ratkaisua.

EU:n ulkoministereiden puolivuosittainen epävirallinen Gymnich-kokous pidettiin Amsterdamissa 5.-6.2.2016. Suomea kokouksessa edusti ulkoministeri Timo Soini. Ulko- ja puolustusministereiden yhteislounaalla Suomea edusti myös puolustusministeri Jussi Niinistö. Keskusteluaiheina olivat EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittinen globaalistrategia, Iran ja muuttoliike. Lisäksi kokouksessa toteutettiin puheenjohtajamaa Hollannin aloitteesta skenaariopohjainen politiikkaharjoitus.

1) EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittinen globaalistrategia

Keskustelu käytiin ulko- ja puolustusministereiden yhteislounaalla. Jäsenmaiden konsultoimista kirjoitusprosessin aikana kiiteltiin. Moni korosti, että YTPP:n ja puolustuksen on oltava strategian ytimessä. Useissa puheenvuoroissa korostettiin YTPP:n siviilielementtien tasapainoista huomioimista. Lissabonin sopimuksen täysimääräinen hyödyntäminen nähtiin tärkeäksi. Useissa puheenvuoroissa korostettiin yhteistyötä Naton kanssa ja yleisemmin transatlanttista suhdetta. Painotettiin vahvasti tarvetta keskittyä EU:n naapuruston vakauttamiseen, vaikka näkökulma onkin globaali. EU:n arvoja strategian ja yleensäkin EU:n turvallisuuden perustana pidettiin tärkeinä. Joissakin puheenvuoroissa totiin esiin tarve vahvistaa strategiassa laajentumispolitiikan jatkuminen. Mm. Suomi toi esiin arktisen alueen merkityksen ja mahdollisuudet.

Useissa puheenvuoroissa todettiin tätä strategiaa täydentävien sektori- tai alastrategioiden tarve. Moni korosti tässä nimenomaan YTPP:n ja puolustusalan seuranta-asiakirjan tarvetta. Jokunen maa toi jälleen esiin sen, että jäsenmaiden on nimenomaisesti hyväksyttävä strategia – pelkkä tiedoksi ottaminen tai tervetulleeksi toivottaminen ei riitä.

Suomi katsoi, että tulevan strategian on oltava näkökulmaltaan globaali, mutta visiota ja ohjausta tarvitaan erityisesti ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ja YTPP:ssa. EU:n uskottavuudenkin vuoksi fokuksen oltava EU:n naapurustossa, siinä kuinka huolehditaan EU:n omasta ja naapuruston turvallisuudesta. Strategian tulee vahvistaa EU:n yhtenäisyyttä ja solidaarisuutta ja hyödyntää täysimääräisesti Lissabonin sopimusta. YTPP ja puolustus ovat strategian keskeinen elementti ja tässä tarvitaan oikea tavoitteenasettelu sekä siviili- että sotilaallisten suorituskykyjen kehittämiseksi. On tarkasteltava puolustuksen sisäistä ja ulkoista ulottuvuutta, sitä kuinka vahvistetaan EU:n kansalaisten turvallisuutta ja samalla EU:ta globaalina toimijana.

Komission taholta on kiinnostusta vahvistaa painotusta talouspolitiikkaan ja –suhteisiin. Esim. Euroopan naapuruuspolitiikan onnistumiselle alueiden väliset taloussuhteet ovat keskeinen kysymys. Tällä hetkellä EU:n kauppa 14 naapuruston rajanaapurin kanssa on vain 7-8% kaupan kokonaisarvosta ja näiden 14 maan keskinäinen kauppa vain pari prosenttia kaupan kokonaisvolyymistä. Alueellista yhteistyötä on stimuloitava ja korruptioon on puututtava vakauden tukemiseksi.

2) Iran

Käytiin keskustelu EU:n ja Iranin välisistä suhteista ydinsopimuksen toimeenpanon lähdettyä käyntiin. Todettiin sopimuksen toimeenpanopäivän käynnistäneen uuden vaiheen suhteissa, Iran avautuu hiljalleen maailmanmarkkinoille. Pakotteiden poistaminen mahdollistaa EU-Iran-suhteiden laajentamisen. Avain menestykseen oli EU:n yhtenäisyys ja pakotteiden ylläpito sekä jäsenmaiden tuki koko neuvotteluprosessin ajan. Yhtenäisyyttä on pidettävä yllä suhdekehityksen seuraavissa vaiheissa. Jatkossa on keskeistä seurata JCPOA:n toimeenpanoa ja olla valmiina toimiin, jos huomataan Iranin taholta sopimusrikkomuksia.

Teheranissa käydään 8.2. korkean tason poliittinen dialogi ja ulkoministeri Zarif vierailee Brysselissä pian. KE Mogherini toteuttaa mahdollisesti vierailun Teheraniin keväällä yhdessä muiden komissaarien kanssa. Yhteistyöaloja voivat jatkossa olla energia (öljy, kaasu, uudistuvat), kauppa ja investoinnit, ihmisoikeudet (tähän Iranin puolelta avoimuutta), muuttoliike (Iran on lähtö-, kauttakulku- ja vastaanottajamaa ja Iranissa asuu 3 milj. afgaania;). Tärkeitä ovat myös ihmisten väliset suhteet (people to people) ja nuoriso. Alueellinen dynamiikka on osa suurempaa kuvaa. Pidettiin tärkeänä hallita Iranin ja Saudi-Arabian jännitteitä ja pitää yllä tasapainoa EU:n suhteissa alueen maihin.

Iranin WTO-liittymisneuvotteluiden elvyttämistä pidettiin tärkeänä. Talousyhteistyön lisäämisen kannalta Yhdysvaltain kaupparajoitusten toimeenpano myös Yhdysvaltain ulkopuolella tai tähän liittyviä olettamuksia pidettiin mahdollisena esteenä EU-yritysten kaupalle Iranin kanssa.

Todettiin, ettei ydinsopu välttämättä johda yhteiskunnalliseen muutokseen, vaikka se avaakin Irania maailmalle. Nähtiin EU:lla roolia sisäisen tasapainon tukemisessa sekä kumppanina kaupan, kulttuurin ja koulutuksen alalla. Sopivaa ajankohtaa EU-delegaation avaamiseen Teheraniin harkitaan.

3) Muuttoliike

Keskustelu käytiin yhdessä EU-hakijamaiden ulkoministereiden kanssa. Todettiin yhteinen huoli tulevista kuukausista ja tarve yhteisiin toimiin ongelman ratkaisemiseksi ja sormella osoittelun välttämiseen. EU:n ulkorajojen vahvistamista peräänkuulutettiin ja Schengenistä oltiin huolissaan. Ellei ovea suljeta tehokkaasti, paine jatkuu. Useat varoittivat EU-maiden kansallisten rajojen sulkemiselta, koska näkivät tämän aiheuttavan dominoefektin virrassa alaspäin. Nostettiin esiin tarve tukea niin EU:n suurimpia etulinjan maita kuin myös kauttakulkumaita Länsi-Balkanilla. Syyrian konfliktin poliittisen ratkaisun ensisijaisuutta painotettiin; viimeisimmät uutiset Alepposta herättivät huolta. Tulitauko ja humanitaarisen avun perille pääsy ovat ensisijaisia toimia ja edellytyksiä neuvotteluiden jatkumiselle. Useissa puheenvuoroissa todettiin välttämättömyys tehdä ero todellisessa hädässä olevien suojelutarpeen ja parempaa elintasoa etsivien / laittomien siirtolaisten välillä. Moni katsoi, että on autettava niitä, jotka pakenevat, lähempänä kotejaan, koska tämä on tehokkaampaa, nopeampaa ja halvempaa. Eräät pitivät nykyisten ehdokasmaiden jäsenyysneuvotteluprosessien nopeuttamista osana ongelman ratkaisua. Parempaa EU-tason viestintää pidettiin tarpeellisena. Turkin keskeinen rooli tuotiin esiin monissa puheenvuoroissa.

Suomi korosti aiemmin tehtyjen päätösten toimeenpanon ensisijaisuutta sekä koherenssia sisäisten ja ulkoisten toimien välillä. Turkki on avain kriisin ratkaisussa ja siltä odotetaan toimia salakuljetuksen lopettamiseksi. Suomi kiinnitti huomiota uusiin muuttoliikkeen reitteihin, ml. pohjoisessa Venäjän kautta. Juurisyiden on oltava korkealla ongelman ratkaisun agendalla. Takaisinottosopimuksia keskeisten kolmansien maiden kanssa tulee edistää EU-tasolla.

Suomen edustajat

Ulkoministeri Timo Soini

Asiakirjat

Tarvittaessa keskeisimpien kokouksessa käsiteltyjen asiakirjojen nimi ja viitenumero

Liitteet

Viite

Asiasanat	Iran, YTPP, YUTP, muuttoliike
Hoitaa	**EUE, UM**
Tiedoksi	OM, PE, PLM, SM, TPK, VNK